

O vplivih na rakavo obolenje materničnega vratu

Dr. J. Žitko

Rak na vratu maternice je najpogostnejša pa tudi najhujša oblika rakavega obolenja na ženskem spolovilu. Nenehna prizadevanja in raziskave doslej še niso mogle odkriti vzrokov, zaradi katerih se razvije to obolenje. Iz statističnih pregledov večjih skupin bolnih žena pa vendar lahko ugotovimo, da je način življenja pri njih zelo podoben in da se redno ponavljajo tudi nekatere okoliščine, ki utegnejo vplivati na razvoj raka na vratu maternice.

Statistični podatki pričajo, da za rakom na vratu maternice zelo pogosto obolevajo prostitutirane žene, a tudi poročene oziroma spolno dejavne žene. Nasprotno pa zelo redko zbolijo za to boleznijo tiste žene, ki niso bile nikoli spolno dejavne. (Vendar je statistično ugotovljeno, da je številčno razmerje med primeri raka v materničnem telesu in rakavimi obolenji v drugih telesnih organih pri enih in drugih ženah isto.)

Očitni znaki rakavega obolenja na materničnem vratu se navadno pojavijo pri ženah, ko so stare 40 do 50 let. Prikrito, brez bolezenskih znakov in za prosto oko neopazno, pa se razvije rak v tkivu materničnega vratu že več kakor celo desetletje poprej. Če je bolezen očitna že pred 40. letom, govorimo o zgodnjem raku materničnega vratu. V tem primeru segajo prvi začetki te bolezni v dobo, ko je bolna žena imela kakih 20 let.

Po statističnih ugotovitvah poročajo nekateri raziskovalci, da se razvije rak na vratu maternice predvsem pri tistih ženah, ki se poročijo pred svojim 20. letom, oziroma pri ženah, ki so že pred temi leti spolno dejavne. Nežne in še neutrjene celice v tkivu materničnega vratu se pričnejo pod vplivom dražljajev, ki so posledice spolnega občevanja, nepravilno razraščati in se končno spremenijo v rakave. Prezgodnje in večkrat tudi pretirano spolno izživiljanje izzove pri hormonsko še neuravnovešeni mladi ženi pretirano izločanje in hormonsko dejavnost ženskega hormona folikulina. Ta razstni hormon vpliva na telesno rast in tudi na rast spolovila. Kadar deluje skozi daljšo časovno dobo v čezmerni množini, lahko povzroči pretirano in nepravilno rast ter končno tudi rakavo razraščanje celic, ki sestavljajo tkivo materničnega vratu.

Mlada žena v mnogih primerih še ni duševno uravnovešena in slabo prenaša življenjske neprilike, ki so večkrat nujno povezane z mladostnim zakonom. Mladi zakonci živijo pogosto v neurejenih življenjskih okoliščinah in pomanjkanju, ki se navadno družijo z nesrečnim domačim življenjem. Revščina, slaba hrana, skrbi, žalost, nehigiensko življenje zmanjšujejo telesno in duševno odpornost ter ustvarjajo s tem ugodne pogoje za razvoj raka.

Na osnovi statističnih podatkov zagovarjajo nekateri poročevalci mnenje, da številni porodi sami od sebe niso vzrok rakavemu obolenju materničnega vratu. Poškodbe in okvare, ki nastanejo na tem delu maternice po porodih, splavih in morebitnih operacijah, ne ustvarjajo na poškodovanih mestih pripravljenosti tkiva za rakave spremembe. Pač pa se žene, ki večkrat rodijo, pogosto tudi zgodaj poročijo ali so zgodaj spolno dejavne.

Statistični pregledi ugotavljajo tudi, da se rak na vratu maternice pogosto in zgodaj razvije pri tistih ženah, ki so okužene z zajedavcem *Trychomonas vaginalis*. Ta enocelična živalca, ki se prenaša skoro izključno s spolnim obče-

vanjem, povzroča predvsem v nožnici, na materničnem vratu in v vratnem kanalu vnetne spremembe, ki jim sledi močan beli tok. Trychomonasu se pridružijo še druge bakterije in bolezenske spremembe v prizadetem tkivu postanejo polagoma kronične in teže ozdravljive. Ob vnanjem materničnem ustju pa se napravi razjeda (erozija), ki se sčasoma lahko spremeni v rakavo rano ali bulo.

Statistična poročila dokazujejo, da Judinje zelo redko zbolijo za rakom na vratu maternice, rak na želodcu pa se tudi pri njih pojavi prav tako pogosto kakor pri ženah, ki ne pripadajo judovski rasi. Raziskovalci menijo, da je vzrok temu v njihovem posebnem načinu življenja. Judinje se navadno ne poročijo prezgodaj, njihova vera jim zapoveduje spolno vzdržnost v prvi polovici mesečnega cikla, to je približno skozi 14 dni od prvega dneva menstruacije dalje, in njihovi možje so ob rojstvu obrezani. To zadnje dejstvo pa je važno, ker se z obrezanjem zboljša in olajša higiena moškega spolovila. V gubah neobrezanega spolovila se namreč nabira in zastaja izloček, ki ga s tujo besedo imenujemo smegma. Človeška smegma ima karcinogeno lastnost, to se pravi, če dalj časa učinkuje na živo tkivo, da v njem izzove rakave spremembe. Karcinogena sposobnost smegme je dokazana na poskusnih živalih. Iz neobrezanega moškega spolovila se smegma prenese pri spolnem občevanju v žensko spolovilo. Na vratnem delu maternice se zaradi njenega dražečega učinkovanja sčasoma lahko razvije rak. V zadnjih letih strokovnjaki močno priporočajo obrezanje vseh dečkov ob rojstvu. V mnogih deželah to že izvajajo. V nekaterih ameriških državah je že 80 do 90% dečkov rojenih v bolnici, obrezanih ob rojstvu. Z obrezanjem nameravajo izboljšati higieno moškega spolovila in zmanjšati obolenje žena za rakom na vratu maternice.

Vsi činitelji, ki jih statistične obravnave navajajo med zadevnimi vplivi oziroma domnevnimi vzroki rakavega obolenja na materničnem vratu, pa vplivajo na razvoj te bolezni predvsem pri tistih ženah, ki imajo prirojeno pripravljeno za rakavo obolenje. To so žene, ki pripadajo družinam, katerih člani, bodisi moški ali ženski, pogosto obolevajo in umirajo za rakom.

V zadnjih 25 letih je zdravniška veda dosegla ogromen napredek v zdravljenju raka na vratu maternice. Toda uspehi so kljub temu le malo boljši. Zato teži sodobno zdravljenje predvsem za tem, da bolezen prepreči ali pa jo odkrije v njenem začetku, ko je upanje na uspešno zdravljenje še zelo veliko.

Začetne in še neopazne rakave spremembe na vratu maternice, ki se pričnejo razvijati že celo desetletje ali tudi več let prej, preden postane bolezen očitna, lahko ugotovimo na tri načine: citološko, kolposkopsko in histološko.

Citološki pregled, ki ga je izdelal Papanicolaon, je osnovan na dejstvu, da se povrhnje celice rakavih tvorbov v ženskem spolovilu luščijo. Odlučene rakave celice najdemo v nožničnem izločku, v katerem jih z mikroskopskim pregledom lahko spoznamo po njihovih značilnostih.

Kolposkop poveča vidno površino nožničnega dela maternice 10 do 20-krat. Za prosto oko neopazne, začetne rakave spremembe postanejo vidne. Kolposkopsko sumljivo spremenjeno tkivo na vratu maternice ali v vratnem kanalu izrežemo oziroma izpraskamo. Histološki pregled odstranjenega sumljivega tkiva pa z gotovostjo potrdi ali zanika rakavo obolenje na tem mestu.

Z rednimi občasnimi citološkimi, kolposkopskimi in po potrebi tudi histološkimi pregledi lahko pri ženah od 30. leta starosti dalje in morda tudi še mlajših odkrijemo morebitne začetke rakavega obolenja na materničnem vratu.

Nadaljnji razvoj bolezni pa preprečimo z ustreznim zdravljenjem.